

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 9. marca 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Zemlja

V slovenski duševnosti je vsak pravi, resnični Slovenec, ki je razmišljal o usodi svojega naroda, našel odprtino, ki ga je preplašila. Kolikokrat se zamisli pravi slovenski človek v slovensko zgodovino ter išče vzroke in posledice zgodovinskih dogajanj, ostrmi nad malodušnostjo, pomanjkanjem zaupanja v samega sebe in neodločnostjo slovenskega občestva v trenutkih, ki odločajo usodo cellega naroda. V najodločilnejših trenutkih je dostikrat nepričakovano

opešala slovenska volja in življenjski pogon,

čeprav je bil zalet močan. Obstali smo tik pred ciljem, omagali smo pred zadnjo ograjo, ki jo je bilo treba še preskočiti, da bi ležal nasprotnik na tleh. Tega spoznanja nas pa ni treba biti sram, ampak skrbeti je treba,

da se to dejstvo nikoli več ne ponovi.

Pameten človek spoznava samega sebe in svoje napake ter jih skuša popraviti, ne obupuje pa zaradi napak, ki jih more odpraviti sam.

Širite in naročajte naš tednik!

Vse take duševno bolne prikazni bi se ne mogle prikazovati in bi žele le sramotilen zasmeh vsega slovenskega občestva, če bi bilo v sestavu slovenske duševnosti več

resnobe,

ki jo daje edinole

stalnost in vztrajnost

notranjega življenja narodne skupnosti. Ne takoj imenovane dinamike, kot jo zagovarjajo nekateri, ki hočejo biti »moderni« po vsi sili, manjka v slovenski duševnosti, ampak stalnosti in statike. Gibljivost sama na sebi ne daje moči in močne volje, ampak povzroča razrvanost, ki slabi človeka in

človeško skupnost. Vsako skupnost razblinja pretirana »dinamika«. Vsaka skupnost je močna le, če je na znotraj zgetena, čvrsta in sklenjena. Dinamiko in gibljivost mora imeti občestvo v celoti. Kritika je potrebna in je pot do boljšega, če je razsodna in osnovana in ima stvarne in npravnstvene namene, zaletavanje somišljenikov v lastno občestvo zaradi zaletavanja samega na sebi in zaradi veselja nad hrupom pa ni kritika, ampak kritikarstvo, ki podira tisto, kar hoče kritikaster sam; tempelj v Efezu ni bilo težko zažgati, sezidati ga, je pa bila velika umetnost. Kritizirati je treba puhloglavce in ljudi brez morale, ki postavljajo logiko in pamet na glavo ter uničujejo lastno občestvo, ne pa zidarje, ki zidajo naš dom, čeprav je kdo napačno kedaj postavil kamen.

Razrvanost se kaže v slovenskem duševnem sestavu posebno v politični zgodovini. Ni najti drugod lahko takih primerov kot pri nas. Kdor je zastopal prave koristi svojega ljudstva in če še tako nesebično in z žrtvami, se je kmalu znašel kdo, ki mu je padel za hrbet, ga izpodkopaval in iskal zavznikov, ter jih je ponavadi tudi našel pri nasprotnikih slovenske skupnosti. Med drugimi takimi prikaznimi, ki jih nikoli ne manjka med nami, so bili včasih nemškutarji, italijanaši itd.

Pred leti je prišla tudi v Slovenijo znana ameriška publicistka, ki je hotela preštudirati in znanstveno obdelati vse plebiscite, ki so bili izvršeni na podlagi mirovnihih pogodb. Zanimala se je seveda tudi za koroški plebiscit ter preštudirala vse nemško in slovensko slovstvo v koroškem plebiscitu, iskala in našla je tudi osebne podatke o tem plebiscitu v Celovcu in Ljubljani. Nikakor pa ni mogla razumeti slovenske razlage za takojimenovalne koroške »nemškutarije«. Ni ji šlo v glavo, kako bi mogel biti človek, ki je po rojstvu in narodnosti Slovenec, na zunaj pripadnik nemške skupine in kako je mogel glasovati za nemštvo človek, ki je narodopisno Slovenec; pojma »nemškutarstva«, oziroma »nemštva prijaznega Slovenca« ni mogla razumeti zaradi svoje vzgoje in pokončnega mišljenja. Prav zaradi tega je imel dr. Wutte s svoji-

mi izmišljeninami o posebni narodnosti koroških nemškutarjev na mirovni konferenci v Parizu uspeh in s takimi načeli in iznajdbami so poskušali tudi Madžari zaradi Prekmurja, poznavajoč miselni ustroj zapadnih kulturnih narodov.

Za logično mislečega razumnika velikih zapadnih narodov samo ob sebi razumljivega načela, da

kdor je Slovenec rojen, ne more biti drugega kot Slovenec

pri ljudeh, ki so rojeni na slovenski zemlji, prav pogosto ni najti. Med takimi, ki jim ta logična in npravnstvena osnova manjka, niso samo izdajalci naroda, ubežniki, ki iščejo le samo osebnih koristi, ampak tudi ljudje, ki ne zapuščajo svojega narodnega občestva iz nenravnih nagibov. Tudi pri drugih narodnih občestvih so ubežniki, so pa redke izjeme, da ne štejejo,

Če bi ne bilo med Slovenci

izselništva v toliki meri kot ga je bilo zadnjih 100 let, bi bilo Slovencev, ki jih je bilo že pred 100 leti dober milijon, danes več kot 2 milijona samo na strnjenem slovenskem ozemlju.

Kaj je vzrok slovenske neodločnosti, pomanjkanja stalnosti v slovenski duševnosti in njene razblinjenosti? Veliko vzrokov je teh duševnih nastojen. Eden glavnih pa je, da

manjka trdnega veziva zavesti slovenske skupnosti. V slovenski miselnosti ni bilo nikoli zadosti jasno zasidrano

osnovno načelo, da sta zemlja in ljudstvo neločljiva celota,

da je vse, kar je na tisti zemlji, na kateri prebiva ljudstvo

lastnina ljudske skupnosti in da je vsak prebivalec te zemlje sam ob sebi pripadnik te ljudske skupnosti,

ki je globlja in trdnjša in ima globlje korenine kot pa samo jezik. Lahko ima prebivalec te zemlje drugačna politična načela, lahko tudi govori celo drug jezik, je pa le neločljiv ud občestva, ki prebiva na ti zemlji in ima enake interese kot ostali prebivalci, ker odloča usoda zemlje usodo vseh prebivalcev te zemlje. To načelo je n. pr. v Sever-

Osnovni pojmi zemljepisa

za prvi razred srednjih šol. Napisal prof. T. Radivojevič, za šole v dravski banovini priredil prof. Karl Prijatelj. Beograd 1933.

Skušnja zadnjih let nam je pokazala, da moramo slovenskim učnim knjigam posvečati več pozornosti. Letos smo čez noč dobili novo zemljepisno učno knjigo, prevod iz srbohrvaščine, ki ima še to posebnost, da je menda prva slovenska učna knjiga, Zato kot nekaka novost zasluži toliko več pozornosti.

Novost knjige za zemljepis je tudi v tem, da poleg učne snovi nudi 67 strani zemljepisnega berila, ki naj ponazarja in izpopolnjuje učno snov. Ali vse veselje nad prednostjo te mine, ko z začudenjem opaziš, da je vsa čitanka ostala lepo srbohrvaška. Za tako neverjetnost dobiš v Prijateljevem predgovoru tole čisto nezadostno opravičilo: »Čitanko, ki ni bistven del pouka, sem radi prekratkega časa pustil v izvirniku, kar namenu knjige ne more biti na kvar; kajti pri zanimivem štivu čitanke se učenec lahko sam ali pod nadzorstvom in vodstvom strokovnega učitelja izpopolnjuje v Zemljepisu(1) in srbohrvaščini.« To je torej prva jezikovna amfibija, ki naj ji slede druge! Mi pa pravimo: tako početje je napad na slovenski učni jezik, ki nam je zagotovljen, in te pravice si ne damo kratiti od nikogar! Kakor je slovenski učni jezik slovenski, tako mora biti tudi naša učna knjiga slovenska.

Poglejmo te izvirne srbohrvaške sestavke! Razen Veselinovičevega Grād (toča) nimate na vseh 67 straneh ne enega domačega srbohrvaškega, kaj šele slovenskega pisatelja, poleg enega

Nemca same Francoze in Angleže, torej tudi nobenega Slovana ne. Vsa ta izvirna berila so torej prevodi iz tujih slovstev! Knjiga je torej v tem pogledu tako popolnoma nenarodna, da bi bila že samo zaradi tega v Sloveniji nemogoča. Mar nimamo domačih opisov gora in morja in puščav in jezer in jam in ognjenikov in ledenikov in vsega, kar je v čitanki. Mar naj res dobi že prvošolec porazen vtisk, da domači pisatelji ne poznajo ničesar, kar bi jih zanimalo in si morajo tako berilo iskati po tujih slovstvih. Kakor da nimamo lepih in zanimivih opisov Vezuva in Montblanca, kakor da nimamo opisanega Egipta in Rdeče zemlje in Indije, kakor da še noben Slovenec ni opisal Spitzbergov ali Švice ali tropične goščave ali Turkestana! In morje, naše Jadransko morje, ko toliko govorimo o njem, ko nam vse oblasti priporočajo, naj gojimo ljubezen do njega, a kakor da ni še noben domači pisatelj opisoval morja, imaš tri sestavke o morju, en prevod iz francoščine, drugi iz angleščine, tretji pa je sestavljen po treh francoskih pisateljih. Mi seveda nimamo Jadranske stráže, ki ima veliko zanimivih podatkov, ki bi bili prav tako zanimivi in važni, nimamo V. Novakov in Kumičičev in Gr. Novakov, ki so pisali kdaj o morju! To je neodpustna narodna malomarnost, najprej g. Radivojeviča, da je tako korenito zanemaril rodni moment v prvotni izdaji, a nič manjša nemarnost g. Prijatelja, ki ni sprejel v čitanko niti enega slovenskega sestavka. Pa naj še kdo očita slovenskim knjigam, da so premalo narodne! Naslovite drugam te očitke!

Ko smo ravno pri tej točki, bi rad opozoril koj mimogrede, da je knjiga tudi v svoji učni snovi kaj malo narodna. Koliko pojavov bi mogel razložiti ob domači zemlji, ko jemlje zglede iz daljne

tujine. Koliko prilik za narodno vzgojo je v knjigi zamujenih. Le poslušajte, kaj ve povedati o Alpah: »Središče evropskega višavja tvorijo Alpe, ki so najvišje gorstvo v Evropi. Začenjajo se na obalah Sredozemskega morja, a končujejo ob Donavi pri Dunaju (57).« O mogočnih izrastkih Alp, ki z njimi sežejo v Jugoslavijo in tvorijo naš najvišji vrh Triglav, ne ve povedati nič, kakor da je Dunaj nam bližji nego Ljubljana, ki tvori prav tako mejo Alpam kakor Dunaj. Naravnost nerazumljiv in nesmiseln pa je naslednji stavek: »Na jugu so Alpe v zvezi z Apenini (na Apeninskem polotoku), a na jugovzhodu z gorovji Jugoslavije in Balkanskega polotoka.« (57) Katera so ta gorovja? Mar Julijske Alpe in Karavanke in Kamniške planine niso več Alpe in so samo še v zvezi z njimi. Čudni pojmi o našem zemljepisu!

Knjiga pa je za nas zanimiva tudi v pogledu jezika, ki v učnih knjigah mora biti vsaj pravilen in neoporečen, če že ne vzoren. V tem pogledu je knjiga naravnost nesprejemljiva in za dijake pohujšljiva. Pri nas smo bili doslej navajeni dosti natančnih in skrbno pregledanih učbenikov, zato nas še bolj jezi nemarnost in površnost, ki jo tako pogosto srečujemo tukaj. Prireditev ali bolje prevod nam priča dve stvari:

da morajo slovenski učbeniki v enotno jezikovno uredništvo, preden se natisnejo.

Kljub temu, da je prevajalec dodal knjigi list z nič manj ko 50 popravki pretežno tiskovnih napak na 107 straneh slovenskega besedila, kjer pa zopet vsaj 1/3 zavzemajo slike, je moral še dodatni pohujšljivo opombo: »Napačno zlogovanje in napačna ali izpuščena ločila popravi sam!« Z vsem tem pa je v knjigi popravljenih le komaj polovico

ni Ameriki, pa tudi v Švici, Španiji in Franciji prevzelo ljudsko miselnost.

Govoril sem pred par leti s Francozom o znani francoski osebi, ki je imela tedaj zelo ugledno stališče, ki je pa bila v čisto nasprotnem političnem taboru kot pa moj znanec. Opozoril sem še znanca na to in sem mislil, da se bo zaradi tega odklonilno izrekel o dotičniku. Kaj pa mi je odgovoril znanec. Nasmehnil se je ter dejal: Je že prav, toda gospod X. Y. je — dober Francoz!

Slovenci smo v vsi demokratični dobi, odkar smo se začeli pred 80. leti politično gibati, pojmovali slovenstvo preveč osebno, preveč personalno, pojmovali smo slovenski narod le kot skupino ljudi, ki govori slovenski jezik in ima slovensko izročilo. Tiste ljudi, ki so živeli med nami in go-

rili drugačen jezik, smo šteli za tujce, kar so po jeziku in političnem stremjenju sicer tudi v resnici bili. Toda po zemlji, na kateri so živeli, niso bili tuji in so bili z nami zvezani, čeprav so ruvali zoper te naravne vezi. Precej manjši bi bil ta odtonek, če bi bila misel zemlje globlja na naših tleh.

Zemlja je stvarna vez, zavest lastnine, da je vse, kar je na ozemlju kdo ustvaril, last tistega, čigar je zemlja.

Razcepljenosti, neodločnosti, nestalnosti v slovenski miselnosti ni lahko odpraviti. Misel o zemlji in o zvezi z zemljo vseh in vsega, kar je na ti zemlji bi vsaj v neki meri lahko vcepila v nas slovenska knjiga, slovenska književnost. S.

Stara drajna

Kakor utegne temu ali onemu biti znano, je sprejel general Živković svoje dni med drugimi tudi urednika »Slovenskega Naroda« Rasta Pustoslemška na listo ljudi, ki so hoteli postati ljudski zastopniki. Tako je postal torej g. Rasto Pustoslemšek narodni poslanec.

»Slovenski Narod«, zlasti tisti izpred vojne, je Slovincem dobro znan. Hotel je biti slovenski svobodomiselní dnevnik. Koliko se mu je stvar posrečila, je tudi precej znano. Njegova miselnost se je uveljavljala skoraj izključno na dve strani: v zabavljanju na klerikalce in Nemce. Vsekako pa je bilo prvo nekako poglaviti del njegove vsebine, zakaj glede drugega mu je narekovala poleg drugega zveza njegovih gospodarjev z nemškimi fevdalci v deželni zboru precejšnjo obzirnost.

Kakor je bilo takratno slovensko liberalno meščanstvo skromno in z malim zadovoljno, ta negativni program, ta miselnost revščina vendar vsaj samostojnejši izmed njih samih ni bila vseč. Znano je, kako so nekateri, kakor pokojni dr. Triller, malo tehtali besede, kadar so govorili o tem. Prišlo je tako daleč, da so morali »starini« malo pred vojno »mladinom« celo v »Narodovem« uredništvu nekoliko odnehati.

Toda to že ne spada več sem, kajti g. Rastoslav Pustoslemšek je prišel v uredništvo že davno pred temi koncesijami. V času najbolj dolgočasnega, praznega in dolgovoznega prerokanja s »klerikalci«. Ne vemo ravno natančno kedaj in zakaj se je to zgodilo. Toda ni mu bilo treba poslušati Freudove psihoanalize, kdor je takoj in zlahka uganil, da se to ni moglo zgoditi slučajno: »Narod« je bil kakor nalašč ustanovljen za moše, kakršen je bil Rasto Pustoslemšek in kakršen je tudi ostal, in ta je bil kakor rojen za uredništvo »Slovenskega Naroda«.

Neka posebnost tistega »Slovenskega Naroda« je bila njegova popolna nesposobnost, doumeti novi čas in nove razmere. In če so še tako razločno in na glas trkale na vrata njegovega uredništva: »Slovenski Narod« ni vedel, kaj bi z njimi in kako,

napak, mislim predvsem tiskovnih in tehničnih, ki jih ni zakrivil prevajavec, razen kolikor bi bil moral vestneje opravljati korekture, pač pa tiskarna, ki je svoje delo opravila za slovenskega dijaka naravnost pohujšljivo nemarno. Dobiš napake, kjer zamenjava vrednost cirilskih in latiničnih znakov (na pr. koj v Predgovoru p nam. r). Na rovaš jezikovno tuje tiskarne gre cela vrsta pravopisnih napak, ki v slovenskem besedilu dijaka zavajajo v težke dvome (n. pr. i s koriščajo str. 1, pomolj 4, Zemlja i Sonce 28, opazovana s daljnogledom 28, ekvatora nam. ekvatorja 32, Amerikanac 34, Crno morje 71 itd.). Takih napak bi slovenska tiskarna skoraj ne mogla zagrešiti, ali vsaj v tej porazni množini bi jih ne srečavali.

Nič manj nejevolje ne povzročajo prave jezikovne napake, ki jih je povzročil prireditelj. Tudi niso nič redkeje kot tiskovne. Pustimo ob strani malenkosti in se ustavimo le ob takih večjih napakah, ki jih prevajavec ne popravlja na priloženem listu. Kako naj v pravopisnem pogledu zagovarjamo površno rabo predlogov s in z (n. pr. z pooglenitvijo 85, z plitvimi kotlinami 72, s daljnogledom 28) v šolski knjigi, ko imamo že tako veliko preglednic s pravilno rabo v šoli. Isto velja: bliže 9 proti lažje 12, 13, 98; škaflica 13, pol otok 37, 400 m., med 4 in 7 uro 78, čegav 97 itd. Omeniti moramo tudi načelno vprašanje o pravepisu lastnih imen, kjer je g. Prijatelj preprosto prevzel srbskohrvaško načelo fonetičnega pravopisa, ki za slovenščino ne velja. Zato beremo tu n. pr. samo oblike Lajkherst (sl. 20), Fridrihsahten (sl. 20), Monblan 57, 58, Hadsonovo morje 49, 72, Jitlandskega 47, poleg fonetično pisanih imen z izvirnim pravopisom v oklepaju: Magelan (Magelhaes) 18 z napako v izvirnem pravopisu, Piri (Peary) 34, Berd (Byrd) 34, Lamanš (La Manche) 47, Maunt mek kinli (Mount Mac Kinley) 62 itd. Pri vsem tem je najhuje to, da si tu težko postavimo mejo in trdna načela: ali naj pišem Mac Kinley v fonetični pisavi z malo ali z veliko? Ali naj stremim za natančno ali samo približno podajanje izgovora? Ali ni pohujšanje dijaka, ki se uči

francoskega izgovora, pa mu postreže zemljepisna knjiga z obliko Monblan ali Lamanš za nosnika a" in o"? Ali ni veliko bližji naš polglasnik o izgovoru angl. u v Hudson ali v Murray kakor a, v Prijateljevi pisavi Mari 72? Odkod nedoslednosti, da piše Prijatelj Veliki Bas en 63 a Veliki Baz en 72, ali Nova Gineja 65 a Nova Gvineja 36? Ob vseh teh vprašanjih stoji Prijateljeva knjiga brez odgovora in brez doslednosti ter tako dijaka naravnost zavaja v popolno anarhijo v pravopisnem pogledu. Zato bi moral dosledno izpeljati isto načelo po vsej knjigi, a bi moral biti v soglasju z obstoječimi slovenskimi pravopisnimi pravili, ki jim sedaj nasprotuje.

V knjigi srečujemo še hujše jezikovne napake, ki jih ne moremo opravičiti. Kaj naj rečemo o rabi predloga iz namesto z ali s, če beremo: Sonce se giblje iz južne točke proti severni 9, izgubimo iz vidika 16, ko piha monsun iz morja 82, ista pokrajina iz slike 132., 106, izgubljajo iz vida 16, ako krenemo iz kateregakoli kraja in potujemo... pridemo v kraj, iz katerega smo odšli, a iz nasprotni strani 17 (ko vendar ne gre za vas ali mesto, ki smo v njem, marveč za kraj, točko, ki smo na njem!) itd. G. Prijatelj sam ne ve kaj početi s slovensko spako liki: so videti na nebu liki svetle točke 10 (ali je beseda tu samostalni ali primerjalna partikula?), padajo celi meteorski roji liki ognjemotom 12. Katera zveza je sedaj pravilna? Obe? Nobena! G. Prijatelj prerad prezira domače stopnjevanje in ga čisto neupravičeno opisuje: bolj redko 53, najbolj plitvo 54, bolj navadno 29, bolj dolgo in močno 78 in še zelo pogosto. Kaj naj rečemo v šolskih knjigah o takihle oblikah, ki jih tako strogo preganjamo v nalogah in vajah: vsaki dan 25, 82, v zmernim a pasovoma 25, mi vemo, da... 18, mehurek od milnice 14, z otroci 94, se neprestano sele (namesto selijo!) 88 (dvakrat), a kadar je pritisk mal, se spusti pod... 79, reka ima mal strmec 68 (taka napačna raba določne oblike namesto nedoločne majhen je v knjigi dosledna 83, 84, 90, 107 dvakrat itd.), višavje začenja ob obalah

tem pogledu ni na višini svoje naloge. Med visokošolsko in srednješolsko mladino tvorijo še vedno precejšen odstotek dijaki, ki niso jugoslovensko orientirani. To mora tembolj vzbuditi našo pozornost, ker vemo, da je bila slovenska mladina z malimi izjemami celo v dobi Avstrije skoz jugoslovensko orientirana.

Razume se, da je ostal g. Rastoslav Pustoslemšek dosleden in da se je spravil h koncu še na slovenske učne knjige. Pa o tem smo že toliko slišali in pisali, da nam vsaj tega ni treba ponavljati, tembolj ker je vsakdo že iz zgorajšnjih treh navedb lahko spoznal vso izvirnost Pustoslemškovih izvajanj.

Še nekaj je gotovo: mladina se preklicano malo zmeni za take in enake nauke.

Tako be-

remo v zadnjem »Prelomu« med drugim:

»Kadarkoli smo izvedeli, da se je kakemu naših akademskih tovarišev ali tovarišic zgodila kakakriva, smo vsi v onemoglem srdu stiskali pesti ter se nemo spraševali, ali je dandanes kje kakak možnost, da se tudi mladim in starim odpre pot, ki bo vodila brez raznih nečednih kompromisov in brez posredovanja še nečednejših, tako silno narodnih voditeljev, v tisto enostavno in vendar le edino pravično rešitev, da se najde za vsakega prostor pod solncem, ki mu gre. Pred nami stoje mogočne organizacije, stoje različna društva, ki razpolagajo z veliko močjo — saj so danes na zunaj edini predstavniki narodove moči. Toda kaj, ko ti vse to nič ne pomaga, dragi moj! Ako hočeš drveti z njimi slepo, brez premisleka, ali se ujema vse, kar počno vodje, z nameni in programom organizacije, ako imaš pred seboj za edini cilj to, da brezobzirno prideš na položaj, najsi se radi tega stokrat prodaš tebi docela tuji stvari, potem obstoji majceno upanje, da nekega dne tudi ti prideš v zemeljsko kraljestvo. Ako pa si slučajno značajen, prepričanja poln človek, pa se tvoji nazoni ne ujemajo z dejanji vseh teh voditeljev, potem ti vstane napis Dantejevega pekla nehoti pred očmi. Zapusti vsako nado, o mladenič, da boš lahko živel, ker hočeš misliti z lastnimi možgani — to je danes, v stoletju svobode, očevidno največji greh.«

In prav tako ne da mladina nič na tisto vajemno hvalo samozvanih narodnih voditeljev, kakor beremo prav tam:

»Saj smo nedavno brali, kako je poveljaval neki vodja drugega, češ koliko je storil dobrega za njihovo društvo — dasiravno ve vsa naša javnost, da je tisti človek storil vse prej, samo nič dobrega ne. S takimi jenenimi zaslužili delavci vije »odločujoče činitelje« in »pristojne oblasti«. en sam tak človek, ki še ostane v vrstah novega pokreta, je diskreditiranje celega gibanja, ker vsak sodi gibanje po ljudeh, ki stoje v njem bolj v ospredju.«

Vsekako govori torej mladina dovolj razločno. In se ne bo spremenila, pa če kdo še toliko pozivlje

(nam. s e z.) 61, a ko začne nočni lok... 6, Vsaka dolina ima dno in pobočji; dolina z ozkim dnom in s pobočji, strmo dvignjenim i 55. Egejsko morje je jako bogato na otokih 47, 72, revne na živalstvu 88, od obale antarktičnega kopna 73, ker jo imamo preko potrebe 86, razpodeljeno 88. Poleg teh grdi napak, ki jih ne popravlja v svojem seznamu, imamo še celo vrsto manj dobrih izrazov in oblik; tako rabi g. Prijatelj dosledno kateri v sklonih razen nominativa, čeprav vemo iz slovnice, da slovenski jezik raje nadomešča to obliko (živa je sploh le ta) z ki in osebnim zaimkom (ki ga, ki mu, ki z njim, ki od njih itd.); dijaku bi profesor moral črtati stavek: »Potniki na ladji, ki se bližajo pristanišču, opazijo najprej...« 16, podobno: »Ako je nebo jasno, služi navidežno dnevno gibanje Sonca dobro za določanje strani neba« 6 (kam spada dobro k služi ali k gibanje ali določanje?), in je zato dan enak noči (o bo je traja po 12 ur) 7; zelo pogosto rabi kot ojačevalno besedico vse: vse bliže južni točki 9, vzhaja(!) vedno pozneje in zahaja vse bolj zgodaj 9, ima na nebu vsak dan vse manjšo dnevno višino 9 itd.; kam spada »navidežno« v temle stavku: »Dokler opisuje Sonce dozdevno dnevni lok« 6? (Ali je lok le dozdevno dnevni ali ga le dozdevno opisuje?); še vedno se nismo sprijaznili z izrazi: nahajti se 1 (dvakrat) 2 itd., Zemlja je različnega izgleda (Aussehen) 1, se poslužujemo 13, izgubiti iz vida (perdre de vue) 16, kako bi izgledala Zemlja 28; kopno na Zemlji ni v enem 34, v globino postaja morska voda hladnejša 75 (se ohlaja), prenos misli (vesti) med osebami 89 (ta vest tu naravnost moti, ker bo prva misel na glas vesti, ne pa novico!), nam kviri obliko... vendar ne mnogo 18; pogosto rabi slabo glagola nastati in postati: »Po tem so nastala vse pogostejša potovanja« 18, otoki so postali radi podmorskih ognjenikov 65.

K vsem tem težjim zameram v jeziku nove zemljepisne knjige bi mogel dodati še celo vrsto slabih in nejasnih opredelitev, ki se jim pozna jezikovna nedogmanost.

In bi bilo tudi žalostno, če bi bilo drugače. Kajti pravo vsebino tako slovenski kakor jugoslovanski misli bo dalo novo pokolenje. In to novo pokolenje bo tudi vsestransko in korenito obračunalo z vsemi tistimi, ki so se postavili na visoko stališče last-

ne nezmotljivosti in npravnstvene ter umske popolnosti in ki hočejo vsakršnemu drugačnemu gledanju na isto stvar vnaprej vžgati pečat protizakonitosti in pomanjkljivega domoljubja.

Pogodbe zaradi gradbe novih železnic

Veliko pozornost je zbudil govor poslanca Andra Stanića dne 27. februarja t. l. v skupščini. Andra Stanić je bil nekoč prometni minister. Ker je govoril o pogodbah sedanjega prometnega ministra s tujezemnimi podjetji zaradi graditve raznih železniških prog, ga je že zaradi tega zbornica pozorno poslušala. Govoril je skoraj dve uri.

Stanić je rekel, da mu je žal, da ni mogel prej govoriti o tako važni stvari, kakor je oddaja javnih del za 2 milijardi in 100 milijonov dinarjev, ker mu ni bila znana. Taka dela bi se smela vršiti samo, če so skrbno preudarjena in izbrana, če razpolaga državna blagajna z gotovino, če je proračun v ravnotežju, ali zlasti s posojilom. Vršitev nedonosnih del pa vodi v inflacijo. Nove železniške proge so sicer potrebne. Toda pred njihovo graditvijo si moramo biti gotovi, da so obstoječe proge v finančnem oziru urejene. Železniški dohodki pa stalno padajo: od 2.788.778.491.80 dinarjev v letu 1929/30. na 1.862.460.084.73 dinarjev v letu 1932/3. Zato je železniška uprava v zastanku s plačevanjem obvez v znesku nad 272 milijonov dinarjev, in prometno ministrstvo ne more plačevati niti premoga, niti pragov, niti stavbenega lesa.

Ker pa nimamo gotovine, ker je ljudska davčna moč obremenjena do skrajne meje, ker nočemo inflacije in če ne dobimo posojila pod ugodnimi pogoji, morajo biti pogoji za graditev novih prog posebno ugodni. Ti pogoji pa skupščini še niso znani. Dobro bi pa bilo, če jih spozna.

Nato je Stanić podrobno opisal pogoje gradbenih pogodb, ki so bile sklenjene z družbo »American Oriental Construction Syndicate« in francoskim podjetnikom Edmondom Boyerjem. To zadnjo pogodbo je pozneje prevzela za Boyerja družba »Batignol« v Parizu. Pogodbo pa je podpisal zgolj minister za promet Radivojevič, na obeh manjka podpis fin. ministra. Zato sta obe pogodbi protizakoniti. Z družbo Batignol je sklenil pozneje prometni minister še eno pogodbo. Vse te družbe so bile tudi oproščene državnih neposrednih davkov in samoupravnih doklad, nadalje vse trošarine. Po proračunih oddelka za gradbo železnic bi pa veljale vse te proge, če bi jih bili oddali domačim podjetnikom, zgolj 1150 milijonov dinarjev. Lahko bi bili torej prihranili nad 800 milijonov dinarjev, razen tega bi pa še ostal zaslužek doma, in ta glavica bi bila velikega pomena v sedanji gospodarski stiski.

Če se nazadnje vprašujemo, kako je moglo priti do tega, smo primorani, da navedemo tri razloge. Prvi je, da prometni minister g. Radivojevič ni bil na višini svoje dolžnosti, zato mora takoj odstopiti. Drugi razlog je, da nimamo dovolj stvarne in javne kritike, sodelovanja javnega mnjenja. Tretji vzrok pa je brezpogojno zaupanje ljudskega zastopstva in finančnega odbora do vlade. Tisku pa je nadalje treba dati mogočnost, da odkrito in stvarno obravnava javne koristi.

V zvezi s tem Stanićevim govorom navajamo še besede poslanca Hodžera dne 3. t. m. o isti zadevi. Hodžera je dejal po zagrebškem »Morgenblattu«:

»Govoril bom odkrito o tistih temnih silah, ki so povzročile mnogo škode ljudstvu s to zadevo, ki

se je razvila v velik škandal. 1. Za evropsko družbo, ki gradi železnico Veleč—Prilep, stoji skupina jugoslovanskih podjetnikov in nekaj zelo vplivnih ljudi. 2. Za Lozingerjem stoji nekdanji minister, ki morebiti spet pride, člen vladne stranke in propadli poslanski kandidat. 3. Mahinacija Edmonda Boyerja, člana Staviskega družbe, in občutljivost prometnega ministra glede na tega Boyerja je skrivnostna. Vsak se bo vprašal, kako je mogel vršiti čisto neznani tujezемец takšne protizakonitosti. Prenesel je neveljavne pogodbe na druge, deset mesecev mu ni bilo treba položiti varščine, in nazadnje, ko so videli, da je ne more po-

Janko Grampovčan:

Državni proračun 1934-1935

Državni proračun za leto 1934/35. izkazuje 10.171.250.798.— Din dohodkov in ravno toliko izdatkov. Na podlagi ekspozice finančnega ministra je tedaj proračun za leto 1934/35. uravnotežen! Finančni minister je imel v mislih pri sestavi proračuna splošno varčevanje. To varčevanje se kaže v smotrenem zmanjševanju stvarnih izdatkov. Kot osnovo za zmanjšanje stvarnih izdatkov je vzel minister sedanji proračun. V vsakem resoru se je odbil primeren splošen odstotek, predviden v letošnjem proračunu za stvarne izdatke, in tako se je doseglo primerno zmanjšanje. Tako so ne na pr.: za odkup posesti, zgradb in zemljišč, kakor tudi za nabave in popravila inventarja, zmanjšali krediti za 50%; upravni stvarni stroški za tiskanje raznih knjig in razni drugi upravni, stvarni stroški za tiskanje raznih knjig in razni drugi upravni, stvarni stroški, pri katerih ni v toliki meri zainteresirana obrt, za 20%; potni in prevozniki stroški, najemnine, izgotovitve začetih del za 15%; pošto-brzojavni in glasovodni stroški ter zaupni krediti za 10%; premog in ostalo za 7%; vsi ostali dose-danji stvarni izdatki za 5%.

Razdrobljenje proračunskega zneska nam daje sledečo sliko:

1. Splošna državna uprava:

prorač. l. 1932/3. Din 147.908.044.94
prorač. l. 1934/5. Din 149.791.613.—

2. Pokojnine in invalidske podpore:

prorač. l. 1932/3. Din 1.102.705.782.09
prorač. l. 1933/4. Din 915.788.432.—
prorač. l. 1934/5. Din 1.100.738.432.—

3. Državni dolgovi:

prorač. l. 1932/3. Din 1.010.311.646.74
prorač. l. 1934/5. Din 946.431.046.—

Gospodu finančnemu ministru se je posrečilo doseči v minulem letu z državnimi upniki sporazume, zlasti s predstavniki inozemskih porterjev obveznic naših drž. posojil. Na podlagi teh sporazumov so se v novem proračunu zmanjšale anuitete. Z ozirom na notranji državni dolg, zlasti v pogledu vojne škode, pri kateri se bo znatno spremenil način amortizacije z novim zakonskim predlogom v izplačevanju vojne škode, bi naglasili, da

ložiti, je je bil še oproščen. Prav tako zagonetna se vam bo zdela ministrova občutljivost, ki je upokojil šefa oddelka za železniške zgradbe samo zategadelj, ker sem pred dvema letoma v finančnem odseku na podlagi njegovega obvestila izjavil, da Boyer ni položil varščine v določenem času, medtem ko je minister zatrjeval, da jo je položil. Poskušal bom rešiti to uganko. Ko sem obrazlagal svojo interpretacijo dne 24. m. m., sem izjavil, da je ta afera mnogo večja, kot afera Staviskega, ki je razburila ves francoski narod. Takrat še nisem mogel slutiti, da se bo kmalu skazalo, da sta obe aferi v zvezi. Kajti v čekovnih knjižicah umrlega Staviskega figurira tudi ime nekdanjega člana francoske zbornice Edmonda Boyerja. S tem gospodom Boyerjem je sklenil naš prometni minister pogodbo, ki so bile prenesene na tvrdko Batignol. Gospoda Boyerja so odkrili člani podjetja »Lid« in privedli v Jugoslavijo. Tu so stopili z njim v družbo. Kaj je »Lid« in kdo so člani te družbe? To je prejšnje podjetje prometnega ministra Laza Radivojevića. Člani »Lida« so nekdanji družabniki gospoda prometnega ministra Radivojevića...»

se bo s tem zakonom znatno ojačila državna iniciativa.

4. Pravosodno ministrstvo:

prorač. l. 1932/3. Din 355.439.769.56
prorač. l. 1934/5. Din 357.188.922.—

5. Prosvedno ministrstvo:

prorač. l. 1932/3. Din 774.385.552.60
prorač. l. 1933/4. Din 786.108.754.—
prorač. l. 1934/5. Din 793.474.483.—

Za gospodarske in kulturne ustanove tega resora (vse državne tiskarne in gledališča) po zaključnem računu za:

prorač. l. 1932/3. izdan. Din 23.600.830.47
prorač. l. 1933/4. predv. Din 23.683.082.—
prorač. l. 1934/5. predv. Din 23.008.068.—

6. Zunanje ministrstvo:

prorač. l. 1933/4. Din 120.973.717.—
prorač. l. 1934/5. Din 120.723.717.—

7. Notranje ministrstvo:

prorač. l. 1932/3. Din 549.151.973.37
prorač. l. 1934/5. Din 543.885.429.—

(Za orožništvo je v prorač. l. 1934/5. zmanjšan kredit za 8.028.145.— Din.)

8. Finančno ministrstvo:

prorač. l. 1932/3. stvarno izdatih:
za upravo Din 295.479.133.50
za gospod. ustanove Din 495.564.527.21
za prorač. l. 1934/5.:
za upravo Din 296.748.720.—
za gospod. ustanove Din 506.048.856.—

Nasproti sedanjemu proračunu je zmanjšan proračun za l. 1934/5. pri upravi za 6.459.238 Din. Zmanjšanje gre v glavnem na račun monopolne uprave, dalje na račun stvarnih izdatkov na državnih posestvih v Belju pri Topolovcu.

9. Vojno ministrstvo:

Po zaključnem računu proračunskega
l. 1932/3. stvarno izdano Din 1.971.102.047.23
l. 1934/5. predvideno Din 1.943.275.390.—

Glasbeni pregled

OPERA.

»Ples v Savoyu«. Opereta v treh dejanjih 6 slikah). Tekst: A. Grünwald in F. Löhner-Beda. Glasba: P. Abraham. Prevod: N. Štritof. Dirigent: N. Štritof. Režiser: O. Šest.

O kakšni posebni vrednosti pri tej opereti, kakor tudi pri ostalih Abrahamovih in sličnih operetah —, pač ne moremo govoriti. Morda je edini plus v tem, da je bolj živahnega tempa in zato z ozirom na to stran vsaj ne dolgočas. Glasba je tipično šablonska, pisana tako, kakor želi publika; vsebina je primerna in enakovredna muziki. Poslušalec se s to opereto ne bo obogatil ne estetično, ne kako drugače s tem, čemur pravimo vrednote. — Režija je bila srednja, ponekod močno padajoča. Orkester se je potrudil; no, iz »nič« ne more nastati »nekaj«, iz »malom« ne »mnogo«; člani orkestra so se vidno zavedali, kaj izvajajo.

Gjungenčeva (Madeleine) je bila v igralskem in pevskem oziru odlična; vendar je naše operne primadone škode za to opereto, vemo pa tudi, da bi brez nje pri nas »Ples v Savoyu« ne mogel eksistirati.

Gostič (Marquis Aristide Faublas) je vodil v igri in petju pravilno in lepo relacijo naproti Gjungenčevi. Smérkoljeva (Daisy) je s svojo temperamentno igro poživljala, prav tako tudi Thierryjeva in Daneš, Peček (Mustafa-Bei) močno pretirava (dosledno skoraj v vseh vlogah) in radi tega ne

učinkuje prijetno. Tudi način izražanja bi moral nekoliko omiliti. — Ostali so izpopolnjevali celotno sliko zadovoljivo, vendar je igra, kakor sem že dejal, ostala brez notranjega efekta. Bilo je mnogo ploskanja (priznanja menda le poedinim igralcem); publika pravi, da je prišla na svoj račun. Razumem jo, razumem pa tudi tiste, ki določajo program, ker bi sicer gledališče ne bilo razprodano, kakor je bilo tokrat.

KONCERT.

Faustovo pogubljenje (Hektor Berlioz), dramatska legenda za soli, zbor in veliki orkester. Izvajal zbor Glasbene Matice in operni orkester, Orkestralno društvo GM ter orkester drž. konservatorija v Unionu, dne 5. marca. Hektor Berlioz (1803 do 1869) je znan kot sijajni instrumentator in glasbeni revolucionar. On je bil zastopnik popolne svobode koncepcije, zato tudi ni sledil delu, ki je dalo povod in motiv za kompozicijo. Na idejo Goethejevega »Fausta« se vendarle ne naslanja, saj je vzel iz njega le nekatere scene ter obsodil Fausta na večno pogubljenje. Zlasti efektno je obdelal peklenko ježo v brezno in pandaemonium v peklu. Berlioz kot komponist je bil nemiren duh, ki je vedno iskal novih idej in zamisli, zlasti fantastičnih in bizarnih. On je mojster orkestra; nikoli se ne izgublja, temveč je vedno močan; zadetje ritmičnosti, izpeljava melodij, interpretacija, tehnični efekti, pestrost in zapleteno prelivanje misli in čuvstev, ter po vsem tem in še marsičem drugim

dosežen mogočni notranji in vnanji efekt je povzročil, da je Berliozov »Faust« že dokaj časa na programu vseh koncertnih odrov.

Vsi deli so učinkoviti, zlasti še zadnji (V.), kjer se Faustovo hrepenenje in bolečina približujeta obupu: »Ah, kaj me jutri briga, ko trpim ta trenutek! Tu je podpis!... V duši čujem tvoj glas, o reva razdvojena... O reva zapuščena!...« Faust je pogubljen in začuje se zbor demonov, ki triumfira nad premaganim, čemur pa sledi ženski zbor s tolažilno pesmijo, ki se konča z nežnim vabilom: »O pozabi na zemsko gorje!... K nam Margareta! K nam!...«

Prevod (N. Štritof) je dokaj dober. Solisti so bili: Majdičeva (Margareta), Gostič (Faust), Rus (Mefistofeles) in Petrovič (Brander). Majdičeva se je od zadnjega nastopa pri nas močno in zelo ugodno razvila. Glas ji je mestoma malo preveč vibriral, tudi izgovorjava je bila ponekod nejasna. Gostič je bil v izvedbi odličen, njegov lirski tenor pa je malce šibek za takšen orkester in za to vlogo. Rus in Petrovič sta bila tudi prav dobra. Orkester in zbor sta izvrstno rešila ta svojo nalogo, tako da moramo šteti ta koncert GM, s katerim gostujejo ta mesec tudi v Zagrebu in Belgradu, za enega najboljših te sezone. Zanj smo GM prav hvaležni, saj nam je nudila veliko kompozicijo Berliozova odlično. Sploh GM zadnje čase stalno napreduje ter vztrajno in uspešno orje ledino na glasbenem umetniškem polju. Dirigiral je ravnatelj M. Polič. Dvorana je bila popolnoma razprodana. D. Cv.

10. Gradbeno ministrstvo:

Po zaključnem računu proračunskega
1. 1932./3. stv. izd. . . Din 177,063.884.80
1. 1934./5. predv. . . Din 165,179.929.—

11. Prometno ministrstvo:

Po zaključnem računu proračunskega
1. 1932./3. stv. izd. . . Din 79,771.764.77
1. 1933./4. predv. . . Din 152,530.804.—
1. 1934./5. predv. . . Din 201,530.509.—

To povečanje gre na račun povečanja izrednih izdatkov pri oddelku za gradbo novih železnic.

12. Poljedelsko ministrstvo:

Po zaključnem računu proračunskega
1. 1932./3. stv. izd. . . Din 55,661.638.88
1. 1933./4. predv. . . Din 65,586.584.—
1. 1934./5. predv. . . Din 63,835.396.—

13. Ministrstvo trgovine in industrije:

Po zaključnem računu proračunskega
1. 1932./3. stv. izd. . . Din 45,911.503.47
1. 1933./4. predv. . . Din 45,429.487.—
1. 1934./5. predv. . . Din 44,038.687.—

Zmanjšali so se stvarni izdatki. Za drž. hipotekarno banko kot gospodarsko ustanovo tega resora je predvidenih (v prorač. l. 1934./5. 18,480.551 Din ali 2,225.899 več kot v sedanjem prorač. letu in za 3,702.562.34 Din več kakor pa je bilo izdanih v prorač. l. 1932./3.

14. Rudarsko in gozdno ministrstvo:

1. 1932./3. stv. izd. . . Din 278,827.990.46
1. 1933./4. predv. . . Din 233,563.667.—
1. 1934./5. predv. . . Din 219,722.690.—

15. Socialno in zdravstveno ministrstvo:

1. 1932./3. stv. izd. . . Din 185,286.124.89
1. 1933./4. predv. . . Din 152,269.662.—
1. 1934./5. predv. . . Din 148,029.149.—

Za bolnišnice in higijenske zavode so zmanjšani v gornjih zneskih krediti in to od l. 1933./4 na 1934./5. za 698.048 Din.

16. Ministrstvo za telesno vzgojo:

1. 1932./3. stv. izd. . . Din 10,304.974.51
1. 1934./5. predv. . . Din 14,161.918.—

17. Proračunski rezervni krediti

za izredne potrebe . . . Din 25,000.000.—

PREDLAGANI DOHODKI.**1. Neposredni davki:**

Po zaključnem rač. v prorač. l. 1932./3. stvarno plačano Din 1.792.731.826.09; previdenih v prorač. l. 1934./5. Din 2.280.000.000.—

a) Splošni neposredni davki:

Predvideno v l. 1934./5.:	L. 1932./3. stvarno izdano:
Din 456,000.000 na zemljišča . . .	Din 431,482.138.83
Din 300,000.000 na hiše . . .	Din 255,391.617.03
Din 820,000.000 na dohodnino . . .	Din 220,764.500.75
Din 60,000.000 na rente . . .	Din 43,642.688.96
Din 200,000.000 na društva (družbe) . . .	Din 107,862.195.99
Din 225,000.000 na nameščenice . . .	Din 260,195.761.80
Din 2,000.000 na samce . . .	Din 2,499.731.71
Din 24,000.000 na obresti . . .	Din 31,417.177.54
Din 1,587,000.000 Skupaj . . .	Din 1,353,255.813.11
	Več Din 233,744.186.09

b) Posebni davki:

Prometni davek po zaključnem računu proračunskega leta 1932./3. Din 345,121.275.07, za leto 1934./5. Din 490,000.000.—

c) Izredni davki:

Dohodki od dolžnih davkov z dodatki po zaključnem računu l. 1932./3. Din 89,906.806.49; za 1934./5. Din 85,000.000.—

2. Posredni davki:

a) Dohodki od kontrolnega povračila za denaturiranje trošarinskih predmetov po zaključnem računu l. 1932./3. Din 2,503.738.74; za l. 1934./5. Din 2,500.000.—

b) Dohodki od kolekov in ostalih vrednostnih tiskovin po zaključnem računu leta 1932./3. Din 728,670.324.67; za l. 1934./5. Din 905,000.000.—

c) Vozarinska pristojbina (taksa) od železniskega in rečnega prevoza po zaključnem računu leta 1932./3. Din 207,902.979.74; za leto 1934./5. Din 220,000.000.—

(Te pristojbine pobira železnica kakor tudi rečna plovdba istočasno z voznino. Povišanje vozne takse pomenja v stvari zmanjšanje kreditov proračuna gospodarskih ustanov ministrstva prometa in ne gre na račun povišanja voznin.)

d) Dohodki od taks za šolnine po zaključnem računu l. 1932./3. Din 12,476.314.36; za l. 1934./5. Din 26,000.000.000.—

e) Monopoli: 1. tobak po zaključnem računu l. 1932./3. (brutto) Din 1,429,399.802.—; za l. 1934./5. Din 1,412,543.000.—. 2.) sol po zaklj. rač. l. 1932./3. Din 215,600.000.—; za l. 1934./5. Din 217,000.000.—. 3. Petrolej po zaklj. računu l. 1932./3. Din 127,866.745.50; za l. 1934./5. Din 126,250.000.—. 4. Žveplenke po zaklj. računu leta 1932./3. Din 100,895.100.—; za leto 1934./5. Din

99,000.000.—. 5. Cigaretni papir po zaklj. računu leta 1932./3. Din 71,600.000; za leto 1934./5. Din 71,600.000.—. 6. Razni (dohodki od zgradb, od prodaje starih predmetov, neuporabnega materiala itd.) po zaklj. rač. l. 1932./3. Din 53,766.975.55; za l. 1934./5. Din 30,000.000.—.

3. Dohodki proračuna drž. gospodarskih podjetij:**V strokah:**

a) Ministrstvo prosvete: 1. Državne tiskarne v Belgradu in Sarajevu po zaklj. rač. l. 1932./3. Din 34,408.770.40 (brutto); za l. 1934./5. Din 33,280.000.

b) Ministrstvo financ: 1. Belje, Topolovac in sladkorna tovarna na Čukarici po zaklj. rač. leta 1933./4. Belje, Topolovac (brutto) Din 85,013.769; za l. 1934./5. Din 73,297.300.—; po zaklj. računu l. 1933./4. Sladkorna tovarna Čukarica (brutto) Din 41,756.000.—; za l. 1934./5. Din 48,320.000(!).

c) Ministrstvo prometa: po zaklj. računu leta 1932./3. Din 2,517,282.245.59; odobr. pror. leta 1933./4. Din 2,743,151.047.—; za l. 1934./5. Din 2,576,223.518.—. Od tega: 1. Državne železnice v prorač. l. 1933./4. Din 2,182,876.801.—; v prorač. l. 1934./5. Din 1,926,685.518.—. 2. Direkcija rečne plovbe: v pror. l. 1933./4. Din 102,274.246.—; v pror. l. 1934./5. 92,838.000.—. 3. Pošte, brzovoj in glasovod: v pror. l. 1933./4. Din 490,000.000.—; v pror. l. 1934./5. Din 482,700.000.—. 4. Poštna hranilnica: v pror. l. 1933./4. Din 68,000.000.— v pror. l. 1934./5. Din 74,000.000.—.

d) Ministrstvo trgovine in industrije: 1. Drž. hipotek. banka: v pror. l. 1933./4. Din 54,000.000; v pror. l. 134./5. Din 53,000.000.—; po zaključnem rač. l. 1932./3. Din 45,983.579.10.

e) Gozdno in rudarsko ministrstvo: v prorač. l. 1933./4. Din 385,808.348.—; v pror. l. 1934./5. Din 360,739.835.—.

f) Razni dohodki: po zaklj. rač. l. 1932./3. Din 119,824.203.—; odobreno v v pror. l. 1933./4. Din 159,914.443.—; pror. l. 1934./5. Din 143,452.485.—.

Finančni minister je sestavil tak proračun v prepričanju, da je gospodarska depresija še globoka in da še niso izpolnjeni najvažnejši pogoji za oživiljenje gospodarstva. Inicijative, ki se pojavljajo za oživiljenje gospodarstva, tako n. pr. v Lausanni in v Londonu, niso prinesle zaželenih uspehov. Lausannska konferenca je odpravila reparacije ter s tem ustvarila pogoj za znižanje vojnih dolgov(!) Med drugim je ta konferenca sprejela tudi načrt za veliko gospodarsko konferenco v Londonu, ki naj bi prinesla rešitev svetovne gospodarske krize. Vrednost londonske konference pa je samo psihološkega značaja, ker je ta konferenca vplivala ugodno le na borzne tečaje industrijskih in bančnih papirjev, ki so rastli... Male agrarne države so bogatile z novimi izkušnjami, in preizkušnjami. Narodi agrarnih držav pa plačujejo račune brezglave gospodarske politike...
Belgrad, dne 18. februarja 1934.

OPAZOVALEC

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestranski neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Zaupanja manjka

do mnogih sedanjih narodnih »vodnikov« mladini, kakor beremo v »Prelomu«:

»Tako je tudi razumeti klie mladine, da morajo stati v prvih vrstah tega novega gibanja samo tisti ljudje, ki si niso ogreli rok v tujih žepih, ki nimajo masla na glavi — skratka, nova imena, preizkušena v borbi za domovino na bojiščih. Ne rabimo nobenih tako zvanih pokroviteljev, ki bi nas izrabljali potem v svoje osebne namene, ne želimo nikogar, ki bi hotel z nekoliko denarja zabrisati vse svoje umazanosti, katere je storil in ki so mu prinesle denar, s katerim bi se sedaj rad opral. Ako mladina ne bo imela občutka, da je to gibanje prosto vseh političnih pustolovcev, potem bo pokret gotovo brez nje.«

O položaju in stališču koroških Slovencev

glede na sedanje homatije v Avstriji piše in ugotavlja njihovo glasilo »Koroški Slovenec« med drugim:

»Glasovanje leta 1920 nas je dodelilo kot narodno manjšino avstrijski republik. Izpadlo je, kot zamore izpasti glasovanje gospodarsko s sosedom v deželi navezanega ljudstva in glasovanje

med dvema državama, katerih druga se je šele porodila in ji je zato manjkalo predvsem izkušnje za take politične naloge. Položaj manjšine je v zadnjih trinajstih letih narekovalo — da se izrazimo z glavarjevimi besedami — nacionalno in protiklerikalno mišljenje koroškega ljudstva, ki je onemogočalo vsak trezen premislek in vsako daljnovidnost tudi v manjšinskem vprašanju. S stališča samo nacionalno (v modernem smislu) čutečega opazovalca se je položaj koroških Slovencev kot manjšine morda izboljšal, ker jim državljanska svoboda omogoča vsakojako narodno udejstvo vanje. Dobro je v tem smislu označil eden vodilnih nacionalnih Nemcev v deželi naš položaj, da nam nedostaje predvsem stvarnih sredstev za popoln narodni razmah. Iz zgozlj nacionalnega vidika more biti sožitje obeh narodov v deželi le večer medsebojen boj, v katerem je naloga po poziciji in številu manjšega in slabšega, da se zna braniti po vseh pravilih modernega dvoboja.

Ne toliko iz zavesti slabosti kot iz našega življenjskega gledanja, podedovanega po prednikih, nam koroškim Slovincem tak narodni dvoboj ni nikak ideal sožitja v deželi. Svoječasno je govoril prof. Perkonig o slovenskem bratu v deželi. Ne poznamo njegovih motivov za to lepo besedo, vendar lahko rečemo: dežela se bo umirila in bo začela procvitati šele, ko si bosta naroda kot brata in ko bosta medsebojno tekmovala v dobrem in plemenitem.

Vsakdanja zgodba

je pravilni naslov pesmi v zadnjem Opazovalcu, ki ga je tiskarska pomota spremenila v »Vsakdanjo sliko«.

MALI ZAPISKI**Prepovedana knjiga.**

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi knjigo »Nativs Return« (= Vrnitev domačina), ki jo je spisal slovensko-ameriški pisatelj Louis Adamič in je izšla v Zedinjenih državah Amerike.

Duše kupujejo.

V »Prelomu« od 1. t. m. pripoveduje Stane Vidmar:

»Neznansko skrbi naše nasprotnike, kako zmagujemo stroške pokreta in od kod denar za izdajanje »Preloma«. In ker merijo hlače po sebi, ker si sploh ne morejo misliti, da bi šla kaka stvar vendarle brez petičnega botra in brez podkupovanja, subvencioniranja itd., so še pogruntali nekaj virov. Celo bednostni fond so nam prisodili in Bog ve kaj še.

Ne, gospoda, mi nismo vaše baže, mi ne poznamo takih potov, mi bi take subvencije, če bi se tudi nudile, odklonili, ker smo smrtni sovražniki teh metod. Saj nam je bilo ponudeno in to celo brez obveze z neke strani celih Din 200.000.— za list, pa smo odklonili, ker nečemo biti vezani v nobenem oziru.«

Samo nekaj bi želeli: da nam g. Vidmar pove ime tistega ali tistih, ki so mu ponudili tolikšno vsoto. Kajti le, če bomo vsakomur mogli gledati v lice, je upati, da bo uspešen boj proti sodobni družabni in narodni izprijenosti!

Nov tednik.

»Edinost« je začel izhajati 3. t. m. v Ljubljani kot glasnik Jugoslovanske narodne (slovensko pravilno: ljudske) stranke. Bolj ali manj znano je, da stoji v ozadju te stranke tudi bivši ministrski predsednik general Živković. Kakor priča prva številka, bo list v ostrem boju z vladajočo JRDK stranko. List prinaša tudi sestavek o »Hrvaškem vprašanju«, pa pravi, da tega vprašanja sploh ni in da ga zato »narod« (= ljudstvo) ne pozna.

O »avstrijski žaloigri«

piše angleški tednik »Time and Tide«:

»Vsakdo ve, da je »Heimwehr« deloma pokvarjena po vplivu narodnih socialistov, ali je vsaj bila. Starhemberg sam je svoje dni ponudil Hitlerju »pogoj«. Štajerska »Heimwehr« je bila pred nekaj meseci naravnost za narodne socialiste. Starhemberg, ki ga danes v Nemčiji sovražijo, se je udeležil nekoč Hitlerjeve rabuke v Münchenu. Major Fey je do Dollfussa lojalni in za neodvisno Avstrijo in je danes gotovo močan mož. Ali mnogi opazovalci pričakujejo neke vrste boja na dve strani, ki utegne biti tako zmeden, kakor je vse v Avstriji zmedeno, najprej med Feyem in Starhembergom za premoč v Heimwehru in potem boj med Heimwehrom in narodnimi socialisti. Med te zmede pa bodo pobrali narodni socialisti.«

Čehi ostanejo demokrati.

»Lidové Noviny« pišejo:

Noben reakcionarni prevrat v Evropi ni dokažal, da so demokratični vzori škodljivi ali brezkoristi za razvoj omikanega in povprečno na dostojni ravni živečega naroda. Pri vseh poskusih diktature te ali one vrste lahko iz dobrih razlogov zanesljivo računamo na to, da bodo po daljši ali krajši poti privedli spet k demokraciji nazaj.

Urednik in izdajatelj Drago Koruhauer v Ljubljani.